UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Decretum Gratiani

Gratianus <de Clusio>

Parisijs, 1542

Xcij. dicit q[uod] magis corde q[uam] vocibus cantandu[m] est.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62466

Visual Library

Interēptores sunt p̄ prenetē. est hic interemptores, est vna pars: ⁊ vocat interemptores prenetas. de quib⁹ habes. ff. de prenetis. l. ij.

a ¶ Declinantes. scz clerici. Joan.

¶ Cum autē. hec distin. diuiditur in quatuor partes: in quarum prima dicitur q̄ corde deo est cantādū, non tantum voce. et hoc probat duabus authoritatib⁹. Secunda ibi: A q̄bus. Tertia ibi: Nunc autē. Quarta ibi: Quod autē. Jo. de fan.

¶ Casus. Proxima distinctione supra dictū est q̄ clerici debent vigilijs insistere: ⁊ conuenire ad officia celebranda. Nunc vero in hac xcij. di. ostendit Satan. qualiter debeāt celebrare, cantando. s. magis corde q̄ ore. Et continet quinq̄ articulos.

b ¶ Cum autem. Ostendit magister in precedenti dis. q̄ clerici debent celebrare diuina officia in ecclesia. In hac xcij. distin. ostendit magister qualiter: q̄ scilz non debent vocis modulationi insistere. ⁊ adijcit etiam q̄ in ecclesia romana diacones cantare non debēt: sed verbo predicationis vacare. ‡ postea mouet incidentem questionem vtrum episcopi qui non recipiuntur in sua ecclesia, possint in alia parochia episcopale officium exercere. ‡

Eph. v.

vt J. e. ca. j.

‡ vt J. e. Q. de episc. cū ca. seq.

Antantes. ¶ Casus. hoc capi. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba apostoli, vsq̄ ibi: Audiant. In secunda ponuntur verba hieronymi: quibus reprehendit eos qui in ecclesia voce tantum cantant, ⁊ non corde: ⁊ vngunt fauces ⁊ guttur vt dulcius resonient in conspectu populi.

c ¶ Cantantes. Hec sunt verba apostoli.

Cordis deuotione

¶ Audiant. Verba hieronymi exponentis.

¶ Non voce. tm. nā ⁊ voce decātandum est: vt de cōsecra. distin. v. nō mediocriter. et ibi: Psallite deo in iubilatione. tamen magis cordis deuotione, q̄ vocis iubilatione: vt. xxxvij. distin. sedulo. Unde versus.

Non vox, sed votum: non chordula musica, sed cor:
Non clamans, sed amans cantat in aure dei.

Laudem cantandū est.

f ¶ Liniende. Ut populum delectent: nam nec ipsa veritas pronunciandā sic est vt quis hominibus placeat. xxij. q. ij. primū. linire autē vt melius cantent et pronuncient, vel vt electuario, peccatum non est, si ad laudem dei ⁊ non gratia laudis consequende delectantur. argu. xxxij. q. iiij. obijciuntur. procurare enim debet vt clara voce non rauca pronunciet: vt. xxj. dist. c. j. vt ppls plane intelligens dicat amen: vt. xxxviij. dist. sedulo.

Aptare ad laudē dei nō ē poni.

g ¶ Theatrales. Tragedi sic faciebant in theatro de cantando tragedias: ⁊ dicuntur a tragos, quod est hircus: et oda quod est laus: quia hirco remunerabantur propter fetidam naturam hirci.

Tragedi vñ dicunt.

officio declinātes[a], vel negligētius agentes, ab officio remoueant. Item ex concilio Aurelianen. ¶ De eodem.

Clerici vero qui ad op⁹ sanctū adesse contēpserint: fm arbitriū ēpi ecclesiastica suscipiāt disciplinā.

¶ Distinctio.xcij.

Cum autem[b] ad eccliā venerit: corde magis q̄ voce deo cantandum meminerint.

Item Hieronymus in epistola ad Ephesios.

¶ Corde non voce deum laudare debemus.

Cantātes[c] et psallentes in cordibus vestris dño. Audiant hec adolescētuli, audiant[d] hi q̄b⁹ in ecclia est psallendi officiū: deo nō voce[e], sed corde cātandū: nec in tragedorū modū, guttur ⁊ fauces dulci medicamine liniende[f] sunt: vt in ecclia theatrales[g] moduli audiantur ⁊ cantica.

Ab officio autem cantandi ⁊ psallendi diacones inueniuntur exēpti[h]: ne dum vocis modulationi student, altaris ministeria negligant.

Unde Gregorius.

¶ Cantandi officiū, diacones iuri non vsurpent.

In sctā Romana ecclia inuduū ⁊ suetudo est valde reprehēsibilis exorta: vt q̄dā ad sacri altaris ministeriū cōstituti cantores eligantur: et in diaconat⁹ ordine cōstituti modulationi vocis inseruiant, q̄s ad predicationis[i] officium, et eleemosynarum studia vacare cōgruebat. vnde fit plerūq̄ vt in sacro ministerio dum blāda vox querit, cōgrua vita negligat. ⁊ cantor minister deū moribus stimulet[k] cum populum vocibus delectat. Qua de re presenti decreto cōstituo vt in hac sede[l] sancti altaris ministri cātare nō debeāt: solūq̄[m] dit: vnde statuit vt diaconi tm euangelium dicant: alia vero officia, scz cantādi psalmos ⁊ lectiones per subdiacones expleant, ⁊ per minores ordines in necessitate. Et dicunt quidā q̄ hoc ca. loquitur de diaconibus Romane curie. potest tamē intelligi de alijs diaconib⁹: q̄ dum ministrant altari, cantib⁹ non debent intēdere, cum duo officia simul exercere non possint.

¶ Ab officio ⁊c.

¶ Casus. Dictum est supra q̄ corde cantandum est. Nunc vero ostendit q̄ diacones ab officio cantandi sūt exempti: ne dum student cāticenis, ab altaris officio remoueantur. Et hic est secundus articulus.

h ¶ Exēpti. hoc intellige quādo induti sunt in ecclesia ad cantandum euangelium: et sic intellige sequēs capitulum.

In sancta.

¶ Casus. In ciuitate Romana cantores assumebant ad ministrandum altari: et diaconi dum deberēt insistere officio predicandi, vel eleemosynarum largitioni, cantibus operam dabant: et sepe ad iactantiam cantabant, vt a populo laudārentur: ex quo deus stimulabat quod Gregorius valde reprehē-

i ¶ Predicationis. J. xvj. qōne. j. adijcimus. contra. sed illud ex causa dictum est propter quosdam improbos monachos hoc sibi vsurpantes. xvj. qōne. j. peruenit. alias etiam diaconi possunt predicare. Uel hoc intelige ex dispensatione. alias solius sacerdotis officium est predicare. Uel predicationem appellat lectionem euangelicam.

Sacerdot⁹ solus est p̄dicare.

k ¶ Stimulet. id est exasperet contra se.

l ¶ In hac sede. apostolica. Ex hoc dicunt quidam hāc prohibitionem in ecclesia Romana tantum locum habere. alij tantum de cardinalibus intelligunt. Hug. vero generaliter intelligit esse prohibitum, cum scilicet ad legendum euangelium induti sunt: quod patet ex illo verbo quod infra dicit, inter missarum. et causa huius constitutionis fuit honestas.

m ¶ Solūq̄. Arg. q̄ diaconus non nisi causa necessitatis debet legere epistolam. xxv. dist. ca. j. ⁊c.

¶ A quibus. ¶ Hec est secunda pars dist. in qua dicit q̃ nullus debet cantare in pulpito nisi sit ordinatus. et hoc probat per ca. seq. Jo. de fan.

¶ Casus. Dictum est supra a quib⁹ clerici debēt esse immunes. Nunc vero ostendit q̃ pb̃ri et ceteri inferiores a suis epis debent ordinari. quod pbatur seq. cap. cuius casus planus est: et est tertius articulus.

a ¶ Non liceat. Laici an. possint in ecclesia cãtare. ij. ps.

a ¶ Psallere. Ar. pro laicis q̃ non cantãt in pulpito, ſz alibi in ecclesia.

b ¶ Qui ab epo. vel abbate: lxix. distinct. c. j. vel etiam a sacerdote: vt. xxiij. disti. psalmista. Sed aliter accipit ibi psalmista.

¶ De episcopis.

¶ Casus. Ostēsũ est supra a quibus et in quibus locis epi sunt ordinãdi. Nunc vero incidẽter queritur de episcopis ordinatis q̃ a parochianis suis non recipiũtur, vt aliqua de causa illuc ire nolunt: an in alterius epi parochia possint epale officium exercere. Et respõdet q̃ nõ, nisi inuitarentur: sed officium sacerdotale possunt exercere. Et est iste quartus articul⁹.

iij. ps.

¶ Nunc autem.

¶ Hec est tertia ps dis. in qua dicitur q̃ si episcopus ad parochiã ad quaz ordinatus est: non põt venire ex causa, potest exercere officiũ suum in ecclesia presbyterali vbi prius fuerat: ita q̃ non sit epo iniuriosus in cuius parochia fuerit. et hoc probat per quinq̃ authoritates sanctorum patrum. Jo. de fan.

S I quis ordinat⁹. ¶ Casus. Aliq̃s ordinat⁹ in epm nõ poterat ire ad ecclesiam ad quã elect⁹ erat, non sua culpa interueniente, sed propter populi contentionem, vel aliã iustã causam. Quesitus est an in parochia alteri⁹ possit officia celebrare. Et rndet q̃ sic tanq̃ sacerdos: ita tamen vt de reb⁹ ecclesie vbi diuina celebrat, nihil sua authoritate vsurpet: sed expecter q̃d synodus de eo statuat. Idem est casus sequẽtis ca. z q̃ dicit ibi honorio. i. honorabilis officij. i. presbyterij.

euangelice lectionis officium inter missarũ solẽnia exoluãt: psalmos vero ac reliquas lectiones censeo per subdiacones, vel (si necessitas exigit) per minores ordines exhiberi. Si quis autẽ cõtra hoc decretum meũ venire tẽtauerit, anathema sit. A quibus ordinãdos oporteat esse immunes, breuiter monstratũ est: de quorũ vero manib⁹ suos ordines suscipere debeãt, facile patet. sacerdos eñ z cũcti infra ipsum cõstituti, ab epis debẽt ordinari.

Unde in concilio Martini pape legitur.

¶ Qui non sunt ordinati ab episcopo, in pulpito non psallant neq̃ legant.

N On liceat in pulpito psallere[a] aut legere, nisi qui ab episcopo[b] sunt ordinati lectores.

De episcopis autẽ a quib⁹ vel in quib⁹ locis ordinari debeãt, supra definitum est.

Nunc autẽ queritur de his q̃ ordinati a parochia sua nõ recipiunt, vel, p̃ aliqua causa eas adire noluerint: an in alterius parochia episcopale possint officium celebrare.

De his in conci. Martini pape sic statutum est.

¶ Sacerdotis officium gerat episcopus quem sua parochia non recipit.

S I quis[c] ordinatus episcopus ad parochiã cuius est electus, pro contentione[d] populi, aut p̃ aliqua[e] ratione non pro sua culpa in parochiã q̃ ei fuerit data, non ierit: hunc honorẽ oportet sacerdotij tantũmodo contingere[f]: ita vt de rebus ecclesie in quã venit, nihil p̃sumat: sustineat autem quid de eo sanctum concilium iudicare[g] voluerit.

Item ex cõci. Antiocheno.

¶ De epo ordinato quem sua parochia non recipit.

S I quis eps ordinat⁹ ad parochiã cuius est[h] elect⁹ minime accesserit: non suo vitio, sed q̃ eum aut populus vetet, aut p̃ aliã[i] causam non tamen ei⁹ vitio perpetratã: hic z honoris[k] sit z ministerij particeps, dummodo reb⁹ ecclesie vbi ministrare cognoscitur, in nullo molestus existat: quẽ etiam obseruare conuenit quicquid synodus prouincie[l] perfecte iudicando decreuerit.

Item ex cõci. Anchiritano.

¶ A sua parochia nõ recepti alijs molestiam non inferant.

S I q̃[m] epi ordinati sunt, neq̃ recepti ab illa parochia in q̃ fuerãt denominati, voluerintq̃ alias occupare parochias, z vim p̃sulib⁹ earũ inferre, seditiones aduers⁹ eos

c ¶ Si quis. Hec tria capitula loquuntur de eadẽ materia. s. cum quis est ordinatus eps ad aliquã ecclesiam, sed nõ audet ire illuc, ꝓpter scandalum, vel ꝓpter hostilitatem, vel q̃ ibi non recipitur aliqua de causa: sine culpa tñ sua: iste non debet aliquid p̃tesumere de redus ecclesie ad quam diuerit: et expectabit quousq̃ prouideat ei synod⁹ alibi. vij. qõe. j. pastoralis.

d ¶ Pro cõtentione. Ar. Ꝑ. xvj. q. vi. si plures.

e ¶ Aut pro aliqua. s. de iure: q̃ dicũt se non elegisse eum: vel dicunt q̃ renunciauit episcopatui.

f ¶ Contingere. .i. non episcopalia nisi inuitarus sit: argu. extra de eo q̃ renun. epi. c. j. j. vij. q. j. ca. episcopi.

g ¶ Iudicare. nã aliam ecclesiam si vacat debẽt ei conferre. vij. qõe. j. pastoralis. ? sed z populus est excõmunicandus qui eum nõ recipit cũ iustaz cãm nõ ptẽdat nisi scãdalũ timeat: sicut et ipse excõicatur cũ ad ecclesiaz illam ire non vult J. ea. ca. iij. Jo.

h S i q̃s. ¶ Cuius est. i. ad quam.

i ¶ Aliã. quã forte allegat.

k ¶ Et honoris. Vidē J. ꝑ. pri. ca. ſz dic honor. .i. honorabilis ministerij: q̃ in vestib⁹ ẽpalibus exercebit sacerdotale officium, nõ epale: nisi inuitatus sit: vt dict. ꝑ. ca. pri. z maior reuerentia exhibebitur ei q̃s alij presbytero simplici.

l ¶ Prouincie. Que scilz habet. x. vel. xj. epos z metropolitanum. vj. q. iij. scitote. Zau.

S i q̃. ¶ Casus. Quesitũ est q̃d debeat fieri ⁊ illis epis q̃ cũ in suis epatib⁹ non recipiant, p̃ seditiones plebes alienas volunt vsurpare. Et rndet q̃ si volũt pacifice ministrare in ordine pbrij in quo pri⁹ erãt anteqũ esset epi, nõ sũt repellẽdi. Si aũt facere voluerint seditiones, repelli debẽt. sic intelligit casum h. lz Beneuen. in medio ca. aliter intelligat dicẽs. Si velint pacifice manere vt pbri in ecclesijs vt pri⁹ fuerãt, nõ abijciant ꝛc.

m ¶ Si q̃ epi ordinati sũt. .i. si q̃ clerici ordinati sunt epi.

excitando, eos abijci placuit. Si voluerint in presbyterij ordine (vbi prius [a] fuerant) vt presbyteri residere, nō abjciātur [b] a ppria dignitate [c]. si autē seditiones cōmouerint ibidem constitutis epis, presbyterij quoq; honor talibus auferatur, fiantq; damnatione notabiles.

I tē ex concilio Antiocheno.

¶ Cōmunione priuetur eps qui sibi cōmissam ecclesiā adire neglexerit.

Si quis eps per manus impositionē [d] epatū acceperit, ⁊ sibi cōmissum ministeriū subire neglexerit, nec acceuerit [e] ire ad ecclesiā sibi cōmissam: hūc oportet cōtone priuari donec susceperit coact⁹ officiū: aut certe de eo aliq̄d integra decreuerit eiusdē puincie synodus sacerdotum.

I tem ex eodem.

¶ Sine pcilio integri ordinis vacātē eps ecclesiā nō adeat.

Si quis eps [f] vacans in ecclesiam non habētem episcopum surripiēs populos sine concilio integri ordinis irruerit [g]: etiam si popul⁹ quem seduxit, desideret [h] illum: alienum tamē eum ab ecclesia esse oportet. Integrum autem et perfectum [i] concilium dicimus illud cui metropolitanus episcopus interfuit. Q uod autē supra clerici se vigilijs subtrahentes excōicari iubentur: de his intelligēdū est qui ab epo frequēter admoniti, negligentiā suā corrigere contēnunt.

¶ Unde in conci. Martini pape legitur.

¶ Excōicet clericus q̄ ab epo cōmonit⁹, matutinis vl vespertinis horis adesse neglexerit.

Si q̄s presbyter aut diaconus, vel quilibet clericus ecclesie deputatus [k] in quolibet loco fuerit in quo ecclesia est, et ad quotidianum psallendi officium matutinum non habet. ff. ad. l. iul. de vi publica. qui cetu. §. q̄ vacantem. Joan.

s ¶ Irruerit. Sed quid si iste intrusus aliqua contulerit ipsi ecclesie? Tenetur ei ecclesia restituere: sicut de simoniaco. extra de simonia, veniens. et quia nihil deperit eccl'e. luij. distinct. generalis. Sed si bene pmotus esset, ecclesia non tenetur ei restituere: ⁊ ideo bonus deterior est conditionis q̄ malus. Jo. Sed contra extra de simo. de hoc. Sol. in simoniaco dicūt quidam q̄ nihil debet ei restitui: et quod dicit illa decreta veniens. dispensatio fuit. Alij dicūt q̄ propter delictuz abbatis et monachorum hoc contingit. T. dicit q̄ clerico in seculo remanenti nil restituit. secus si ad religionem transit: vt. xxvij. q̄. j. si quis rapuerit. De clerico autem seculari qui remouetur ab ecclesia, quid iuris sit si aliqua contulit, ⁊ not. extra de cleri. coniu. quod a te. B.

h ¶ Desideret. Argu. q̄ que malo fūt inchoata principio, non conualescunt q̄uis ad eum casum deueniant a quo recte possent incipi: vt. vij. questio. j. episcopum. extra de elect. audiris. ⁊ Argu. contra. extra de iure patro. cura pastoralis. extra de conuer. coniuga. placet. Joan. Dic, quod ipso iure nullum est, non conualescit. alias secus. ⁊ extra de elec. audiris. et ca. quod sicut. B. Item arg. q̄ non valet electio concors, nisi canonica sit. xviij. q. ij. si quis abbas. lxij. dist. ca. j.

i ¶ Et perfectum. Et nota q̄ cōcilium dicitur perfectū licet non adsit primas: vt. xviij. dist. ca. j.

¶ Q̄s autē. ¶ Nec est quarta pars distin. in qua dicit q̄ omis sacerdos compellatur interesse officijs. Jo. de fan.

¶ Casus. Supra in capitulo clericus victum. distinct. xci. dictum est q̄ clerici debent excommunicari qui vigilijs se subtrahunt, et artificijs se applicant. Nunc autem dicit illud esse intelligendum de illis qui frequenter ab episcopis commoniti nolunt obedire. quod probat sequenti capi. Et est iste quintus articulus huius distinctionis.

k Si quis presbyter. ¶ Casus patet in sum.

¶ Deputatus. Per hanc literam dicunt quidā illum teneri ad hoc tantum qui alicui ecclesie intitulat⁹ est: alias non: etiam si ordinatus sit ad titulū sue possessionis. extra de prebend. episcopus. Tu dic eū ⁊ quēlibet clericum teneri ad hoc, licet non teneatur specialiter ad

a ¶ Vbi prius. i. in quo loco: vel in quo ordine. Sz nunquid prior ecclesia tenetur eos recipere? videtur q̄ non. lxxij. distin. placuit. ar. cōtra. xxj. q. ij. si quis iam translatus. Ad hoc dic q̄ si habuit corporalem possessionē per se vel per aliuz eius ecclesie ad quā modo non recipiuntur non tenetur prior ecclesia eū recipere, licet nonduz eiⁿ beneficiuz sit collatum. Si nō habuit possessionē ⁊ tenetur licet iam alijs cōcessa fuerint eiⁿ beneficia: vt extra de ele. cum in cunctis. vij. q. j. eos. C. de repud. hef. l. vltl. per alium dicit quia idē est ac si p se. extra de prebē. accedēs. ar. iij. q. j. ca. j. in §. j. Jo. hec glo. nō adapratur ad textum. B.

b ¶ Non abjciātur. Arg. q̄ nō debet electus in alia prouincia priuari beneficio prioi antē ⁊ transferatur ad illam.

c ¶ Dignitate. sz nunquid est clericⁿ episcopi? Distingue: quia si nō vult renūciare epatui ad quem electⁿ est, non erit clericⁿ eius: remanebit tamen ei prius beneficiuz, quod ius cōseruauit ei. Si vero renunciauit, eius clericus erit, ⁊ ab eo iudicabitur. extra de renun. ad supplicationem. nisi in criminali causa. tamēn non potest eum deponere, in memoriam pristine dignitatis. ff. de decu. l. vltl. Q̄s ergo dicit auferatur honor, dic q̄ per papam: arg. C. vbi sena. vel clarif. l. vlt. circa medium. Ratione autem delicti poterit eum excōmunicare si excesserit in sua diocesi: licet non abtenūcier episcopatui, quia q̄ posset quēlibet archiepiscopū nō suum: arg. vj. q. iij. placuit. ff. 6 of. pfsi. preses. Hoc tamē tene q̄ sine licentia pape non abtenunciabit. ex de transla. epo. inter corporalia. Zau.

S Jq̄s epus. ¶ Casus. Si q̄s epus negligit ire ad ecclesiā suā, dz cōmunione priuari donec coactus vadat: vel donec synod⁹ aliq̄d decreuerit de ipso.

d ¶ Impositionē. i. ordinem episcopalem.

e ¶ Nec acquieuerit. infra tres menses. j. c. dist. quoniam sponsa. tamen infra duos menses ⁊c. extra de conuer. coniu. ex publico. Jo.

S Jq̄s epus. ¶ Casus. Quesitum est quid debeat fieri de epo qui cum non habeat ecclesiaz propriā, surripit sine concilio metropolitani vacantem episcopatum. Et respondet q̄ debet abjci, etiam si populus quē seduxit, velit ipsum habere.

f ¶ Episcopus vacans. i. vacans episcopatu, vel episcopatum non habens: sicut dicitur mulier vacans que

Intrusus an recipiat q̄ ecclie ptulit.

iiij. ps.

In ipso itroitu.

Cōcter. in auē. vt iudi. sine quo. suff. §. cogitato. col. ij.

Dic vt dixi lxiij. di. saloniane.

Archi.

Mulier vacāsē q̄ virus habēs.

hanc vel illã ecclesiã. sic exaudi extra de reg. sup eo.

a ¶ Matutinis. Matutina dicuntur officia quẽ celebrãtur a mane vsq ad nonam: vespertina a nona vsq ad noctẽ. xj. q. iij. si quis eps in concilio.

Officia matutina vel prima.

b ¶ Conuenerit. Nam ex precepto tenentur deici ad horas. extra de cele. mis. dolentes. in fi. ibi videas. Arc.

† Exclusive tenetur secũm hug.

c ¶ Castigatus. Nota. q pro prima offensa non est q̃ puniẽdus: vt. lxxxiij. di. honorat. et extra de offic. custo. ca. j.

Offensa prima dz esse impunita.

Distinctio.xciij.

OBedientiam. In hac disti. incipit. vij. pr tractat distinctionũ. Et hec distinctio diuiditur in septem partes: in quarum prima tractat de obedientia quã debent omnes cathoici ecclesie romane capiti suo. et hoc. probat quatuor authoritatibus. Secunda ibi: Reliq. Tertia ibi: Ut igitur expremissis. Quarta ibi: Cõpagio. Quinta ibi. Diaconi. Sexta ibi: Hoc capitulo. Septima ibi: hoc autez. Io. de san.

¶ Casus. Supra ostensum est in q̃ bus locis prelati debeant ordinari. sed quia prelatura cõtemptibilis est sine obedientia minorum: ideo in hac xciij. distinc. ostendit q minores gradatim debent maioribus reuerentiam exhibere: et primo docet q pape omnes subiecti sunt generaliter, in tantum vt nulli liceat ei communicare cui ipse papa pro suis malis actibus non communicat.

d ¶ Obedientiam. Hic intitulatur xciij. distinct. in qua ostendit magister hactenus qualiter et a quibus et in q̃ bus locis clerici et prelati debent ordinari: sed quia dignitas prelatorum sine obedientia contemptibilis est, ideo ostendit hic de obedientia quam debent inferiores superioribus. Et primo de obedientia que debetur pape: secundo de obedientia quam debent minores maioribus ratione ordinis: postea de obedientia quam subditi clerici debent episcopis suis. ostendit etiam differentiã inter presbyteros et diaconos: quandoq loquẽs contra istos: qñq ꝛ illos. ad vltimũ ostendit pbꝛ os maiores esse diaconibus. Nota autẽ q obediẽtia cõsistit in triby: in reuerentia exhibenda: in mandato suscipiẽdo: in iudicio subeundo. Reuerentiam debet minor vt assurgat maiori, et cedat et primum locũ in sedendo et eundo: nisi minori maiori administratio commissa sit. vnde archipbꝛ vel pbꝛ archidiacono dz reuerentiam, lz ordine maior sit, ratione maioris administrationis. xxv. di. c. j. hac consideratione qñq pbꝛ tenetur obedire diacono prelato. In mandato autem et iudicio nemo tenet obedire nisi ei qui habet administrationem vel iurisdictionẽ super eum: et nisi ab eo absoluatur per appellationem vel recusationem: vel si ei controuersiam † moueat: vel si prelatus deponatur: viij. q. iiij. in summa. et ca. nonne. Lau.

Obediẽtia in tribus cõsistit.

† Ad. mouetur q filio ne fiat controuersia. q. j. si filio. ex fi. cõpe. q. j. dicatione.

e ¶ Clemẽtis. in presbyterum. nã petro viuẽte nõ fuit Clemẽs papa. viij q. j. si petrus.

SI inimicus est f iste Clemens alicui pro actibus suis prauis: vos nolite g expectare h vt ipse vobis dicat i. Cũ illo nolite k amici esse: sed pudẽter obseruare debetis, et voluntati eius absq cõmonitione l obsecundare: et auertere vos ab eo cui ipsum sentitis aduersum: neq loqui his quibus ipse non loquitur l. Unde vnusquisq qui in culpa est, dum cupit oim vestrum amicitias habere: festinet citius reconciliari ei qui omnibus preest: et per hoc redeat ad salutẽ cum obedire ceperit monitis presidentis. Si vero quis amicus fuerit his quibus ipse non loquitur: vnus est ipse ex illis qui exterminare m ecclesiam dei volunt: et quum corpore videat esse nobiscum, mente tamen et animo cõtra nos est: et est multo nequior hostis n hic, q̃ illi qui foris sunt, et euidenter inimicus est. Ad. Ca. Petrus apls cuz inimicus † tuit sibi clementes successores, docuit populos et omnes subiectos vt nulli communicarẽt cui viderent clementẽ p suis actib nõ cõmunicare: lz recederẽt ab eo sine alia qua manione, q̃ tuis eis a clemente nõ dicat: ad hoc vt ille peccator erubescat, et citius ad obedientiã reuertatur et petat reconciliari. Si quis vero cõtrafecerit, hostis est ecclie: et est nequior hostis q̃ illi qui sunt foris.

f ¶ Si inimicus est. Inimicus dicitur hic quo ad opinionem excõmunicati: sicut iudex dicẽs crudelis latroni xxiij. q. v. nõ est crudelis. als papa nemnem dz habere odio: immo pacem cũ omnibus habebit. xj. q. iij. inter verba. Uel inimicus est actib: vt. lxxxvj. dist. odio.

Papa nemnem dz habere odio q̃ beat.

g ¶ Nolite. sic. vij. q. j. scire. xj. q. iij. quib cpi. Arg. contra. vj. q. ij. si tantum. sed ibi solutum est.

h ¶ Expectare. Ergo denunciatio non est expectanda. ex de sen. excõ. cum non ab hoie. ñ sola fama semper nõ sufficit ad hoc vt q̃ vitandus sit: vt ex de excess. prelato. inter. licet sit arg. cõtra ex de elec. venerabilem. Sed qd si papa communicat excõmunicato? Non incidit ideo in canonem, qz papa nõ ligatur a canone: vt extra de elect. innotuit. ff. de recep. l. penul. Nec eo ipso eum absoluit. arg. ex de sen. excõ. cum desideres. Si tamen ei communicaret intẽdendo eũ absoluere facto, etiã si non verbo: habendus est pro absoluto: cum princeps sola voluntate libertatem cõcedat. ff. de manumis. l. apud. et facit ad hoc ex de sen. excõ. si aliqñ. extra de priuile. cũ olim. C. de fideicommissa. liberta, l. si voluntate.

Fama sola nõ sufficit vt excõicati vt dicit beat.

i ¶ Dicat. Non enim debet certiorari qui non ignorauit. ff. de acti. empti. l. j.

k ¶ Nolite. nã eo ipso q̃s suspectus est, q inimicus et amicus. iij. q. v. c. iij. et ob hoc filius matrẽ exheredat. C. de inofficio. testa. liberi. Et est simile ex de accu. cũ oporteat.

Inimicus est suspectus.

l ¶ Nõ loquit. hoc verũ est in hoc casu si q̃ scz excõicati sunt: sec si, ppter priuatũ odiũ alicui nõ loqueretur.

m ¶ Qui exterminare. J. xxiij. q. j. quoniam vetus.

n ¶ Hostis. Unde Boetius. Nulla pestis efficacior est ad nocendum q̃ familiaris inimicus. arg. C. de dolo.

Inimicus est hostis.